

פרשת ויקרא

יבואו טהורים ויעסקו בטהרות

מאת נחמיה רפל, קבוצת יבנה

לפני שנים אחדות הזדמנתי לשיעור תורה ב"חדר" בפאתי שכונת גאולה שבירושלים עיר הקודש ת"ו. הגענו לבית ירושלמי, שבעבר ראה שנים טובות יותר, עלינו במדרגות צרות, ומכל עבר שמענו תערובת של אידיש ועברית, תערובת של צהלת תלמידים וניגון בית-מדרשי. נכנסנו לאחד החדרים, וראינו כעשרים ילדים בני 4 – 5, יושבים לפני שולחנות נמוכים על ספסלים סגפניים. היתה זו תחילת שנת הלימודים, וכנהוג עסקו תינוקות של בית רבן בתחילת ספר "ויקרא".
קרא המלמד בקול "וְאִם-מִן-הַצֹּאֵן קָרְבָּנוּ מִן-הַכֶּשְׂבִּים אוּ מִן-הַעֲזִים לְעֹלָה", ושאל: משהל'ה, איך נראים הַכֶּשְׂבִּים? ראית פעם כבש?

השיב משהל'ה בקול נבוך: לא.

סקר המלמד את הכיתה ושאל את מנחם-מנדל: כיצד נראה עז?

השיב מנחם-מנדל בקול דק: אני לא יודע, לא ראיתי אף פעם עז בירושלים.

המשיך המלמד: משהל'ה ומנחם-מנדל תעמדו בבקשה על הספסל. ילדים – שאל המלמד את שאר תלמידי ה"חדר" – מה ההבדל בין משהל'ה למנחם-מנדל?

תשובות מגוונות נזרקו לחלל החדר: משהל'ה יותר גבוה; למנחם-מנדל שיער שחור ולמשהל'ה שיער בהיר; משהל'ה מדבר וצוחק כל הזמן ומנחם-מנדל הוא שתקן וביישן, ועוד ועוד. המלמד קיבל את התשובות בסבלנות, אך הן לא השביעו את רצונו. בסוף אמר: שימו-לב לשיעור שעל ראשם. אתם רואים שיש הבדל לא רק בצבע אלא גם באורך? למשהל'ה יש שיער מתולתל, הוא כבש, ולמנחם-מנדל יש שיער ישר והוא עז!

להפתעתי, משהל'ה ומנחם-מנדל היו מאושרים. המלמד הציג אותם כפרשנות חיה לתורה. הם מיששו בעונג את שיער ראשם, נשארו לעמוד על הספסל וחייכו מאוזן לאוזן. לעצמי אמרתי, אם בבית ספרי היו אומרים לתלמיד שהוא כבש או עז, הפרשה היתה נגמרת בביורר אצל המפקח ...

מפורסמים דברי בעל "מחזור ויטרי" (המצויים גם בויקרא רבה ובמקורות נוספים בשינויי לשון קלים): "ומה טעם מתחילין בספר תורת כהנים הוא ספר ויקרא? דתניא: אמר רבי יוסי: מתחילין לתינוקות בסדר ויקרא, אמר הקב"ה: יבואו טהורים ויתעסקו בטהרות, ומעלה אני עליכם כאילו הקריבו קרבן לפני ... ומה טעם מסיים בפסוק 'כָּל-חֶלֶב וְכָל-דָּם לֹא תֹאכְלוּ'? בשביל התינוקות שנתמעט חלבם ודמם על דברי תורה."

הדרשן מדלג בין שני נמשלים למילה 'קרבן': בתחילת דבריו הוא טוען שכשם שלמדנו מהפסוק "וַיִּשְׁלַח מִן-הַכֹּהֲנִים שְׂפָתַינִי" על יכולתה של התפילה להחליף את הקרבנות, שמפני חטאינו פסקו עם חורבן בית המקדש, שיבנה בעז"ה במהרה בימינו, כך עיסוקם של תינוקות של בית רבן בפרשיות הקרבנות מהווה תחליף להקרבה עצמה (וכדברי הרמב"ן: שישוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלוקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכיפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש...). בסוף דבריו ממשיך הדרשן את התינוקות עצמם לקרבן, שהרי כמוהו ממש "נתמעט חלבם ודמם" מרוב שקידה על לימוד התורה.

ב"חיבור יפה מהישועה", לרב נסים גאון מחכמי קירואן במאה ה-11, מספר המחבר על עצמו: "בהיותי עדיין צעיר שאלתי את הזקן הראש, אבי הרב הראשון נוחו עדן, בשעה שקראתי לפניו פרשת ויקרא: אדוני, למה נוהגים אנו להתחיל לימוד התינוקות בתורה מויקרא ואנו מניחים בראשית, שהוא ראשית התורה? כלום טוב לו למי שרוצה לקרוא בספר שיתחיל לקרוא מאמצעיתו ויניח את ההתחלה? אמר לי: ישא ה' פניו אליך! השכלת בשאלתך והיטבת בהבנתך אותה – אף על פי שאתה קטן בשנים ... תשובתי בני על שאלתך היא, שה' יתעלה תיקן להקריב קרבנות כדי לכפר על חטאותינו, וכשהם

מתקבלים נסלחים עונותינו ומתכפרות אשמותינו. וכשחבר בית המקדש – יבנה במהרה – ובטלו הקרבנות, התקינו אבותינו שנהא מתחילים בקריאת ילדינו מויקרא, מפני שיש בו זכר לקרבנות. ותיחשב לנו קריאתם לפני ה' יתברך כקרבנות שהקרבנו, ובזאת יכופרו לנו רבים מחטאותינו.

דברי רב נסים גאון עולים יפה עם הדברים שהבאנו ממחזור ויטרי, אם כי הם נותנים פרשנות שונה במקצת, שלישית במספר, לסיבת התחלת הלימוד בספר ויקרא.

אלא שהרב נסים גאון מביא בספרו עדות נוספת: "סיפרו לנו עליהם השלום, שאדם מישראל היה לו בן יחיד, וכשהגיע לשלוש שנים כתב לו אביו ספר בראשית, והושיבו בבית הכנסת לפני מלמד. פעם אחת נכנס גיס אל העיר והוליך תושביה בשבי. נשבה גם התינוק ובידו ספר בראשית ... ואע"פ שהמנהג הוא שילדינו יתחילו לקרוא בתורה בספר ויקרא, לימד זה את בנו ספר בראשית תחילה, בהשראה מאת ה' יתברך, כדי שיהיה זה סיבה להצלתו."

בעל "הלכות גדולות", שקדם לבית מדרשו של רש"י ול"מחזור ויטרי", מביא גם הוא דעה שיש להתחיל בספר בראשית: "אמר רבא: לא הוכשר להניח תפילין אלא מי שקורא בתורה, נביאים וכתובים. בתורה במה? בספר בראשית פסוק אחד; בנביאים במה? בספר שמואל פסוק אחד. בכתובים – בספר תהלים פסוק אחד."

מול הטענה שצריך להתחיל ללמוד מספר בראשית מכיוון שספר ויקרא איננו מובן לילדים צעירים, ומכיוון שפרשיות הקרבנות אינן מעניינות ואינן רלוונטיות, מתאר חיים נחמן ביאליק ב'ספיקח' את שמחתו על התחלת לימוד החומש בספר ויקרא, שפתח לו "אשנבים חדשים לעולם הדמיון". כבר במפגש עם המילה 'ויקרא' מצא ביאליק חבר ישן, את האל"ף הזעירה, אות ננסית, שאת חברותיה הוא הכיר כבר מ"טל-ומטר" שבסידור. גם הכבשים, העזים, הבקר ובני היונה המוזכרים בספר 'ויקרא', כולם היו ידידיו מחצרות הכפר שבו גר, וזו לשונו:

"וכשאני מגיע לאותם המקומות שנאמר בהם ראש ופדר, קרב וכרעים רחוצים במים, 'אֶעֱרַךְ הַכֹּהֵן אֶתֶם עַל-הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל-הָאֵשׁ', מליקת הראש ושיסוע הכנפיים בעוף, 'מִרְאָתוֹ בְּנִצְתָהּ', מיצוי הדם, מנחת מרחשת, מחבת וגומר – מיד עולה בדמוני כל חדר-הבישול של אמי בערב יום-טוב. אמי והשפחה – הסינרות במותניהן ושרווליהן מופשלים על מרפקיהן, עומדות הן מזוינות במעגילות ומגלגלות בצד על-גבי הטבלא, ממרסות ביצים בקערה, יוצקות שמן מצהיר לתוך גומות בתלי סולת ... באפי עולה ריח עָרֵב מחיה נפשות של מאפה תנור ומנחת סולת בלולה בשמן וחלמוני ביצים, ולאוזני מגיע קול פעפועים ורחושים של לביבות צפות בשמנוניתן בתוך מחבת ומרחשת, לקול טיגון של מנחה 'מִרְבֶּכֶת' ושאר מיני תופינים. פתות אותם פתים כעין לוקש"ין, ועשה אותם קוגל"יך וקנובקות בצימוקים ובכרכום ובקינמון. ... מילת 'מִרְבֶּכֶת' מגרה את תאבוני ביותר, עד כדי כאב הצדעים ועקימת הלחי: מורר-ב-כ-ת! ... בולמוס אוחזני, פי מתמלא ריר ..."

עיקרו של דבר: כל חומר הוא מתאים ונפלא ללימוד. שיעור מעניין – רק שאלה של תלמיד ומורה!

נחמיה רפל, חבר קבוצת יבנה, מכהן כמזכ"ל הקיבוץ הדתי. ניהל עד לכניסתו לתפקיד את בית הספר העל-יסודי המשותף בקבוצת יבנה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039